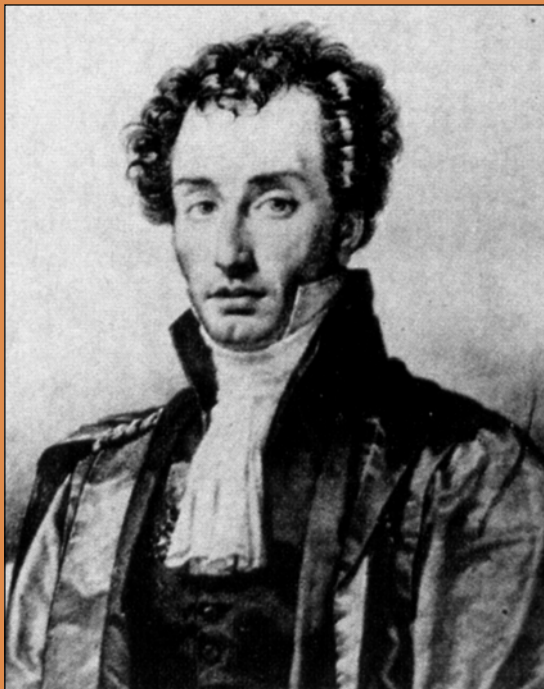
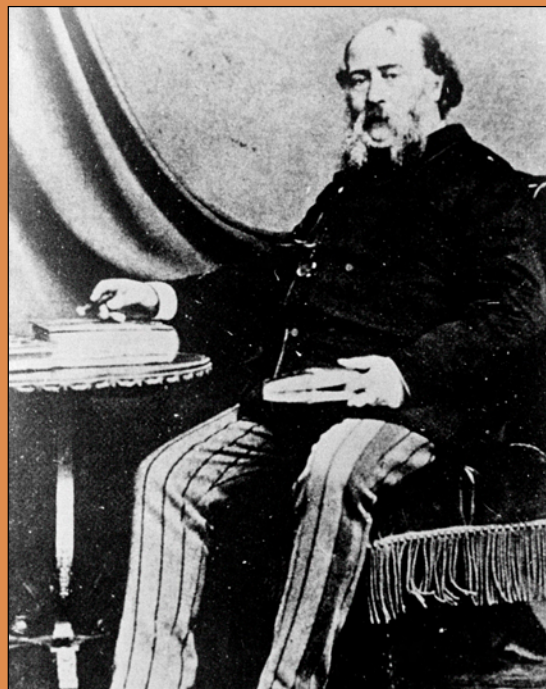

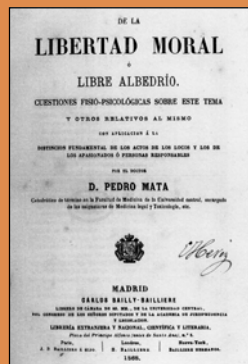
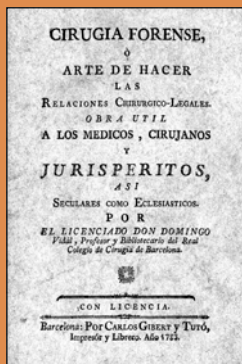
6. L'ESCOLA DE MEDICINA LEGAL I TOXICOLOGIA DE LA FACULTAT DE MEDICINA DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA (1843-2011)

Mateu Orfila i Rotger

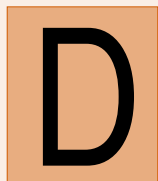

Dr. Pere Mata i Fontanet

Fotografia de portada: Laboratori de la càtedra de Medicina Legal i Toxicologia cap a principis del segle xx.

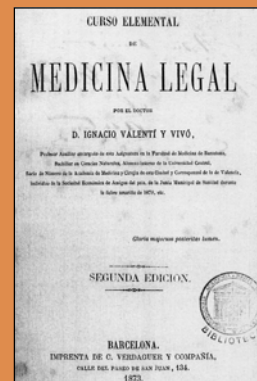
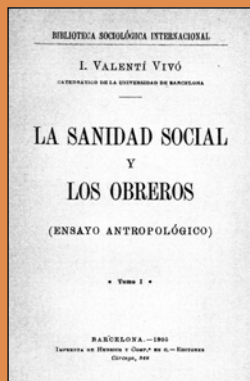
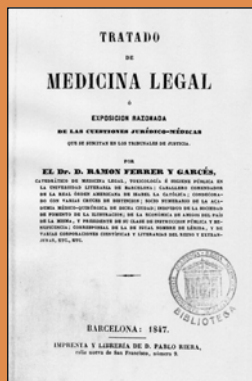
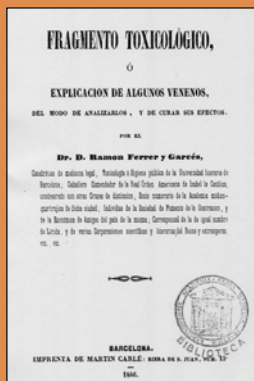
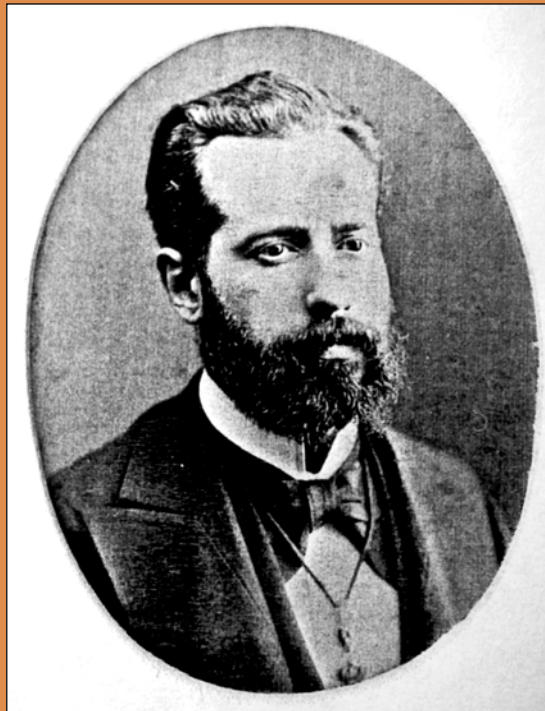
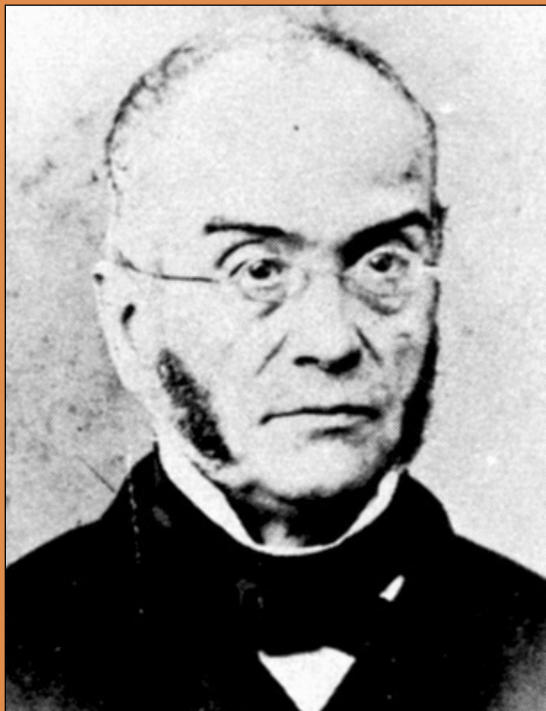
6. ACTIVITAT DE LA CÀTEDRA I SERVEI DE MEDICINA LEGAL I TOXICOLOGIA (1843-2011)

ins de la sèrie d'exposicions sobre material gràfic i científic de les càtedres de la Facultat de Medicina i serveis de l'Hospital Clínic, es dedica la de la primavera de l'any 2011 al servei de Toxicologia i Medicina Legal. Recordem que les darreres expòsicions foren dedicades a l'Escola de Dermatologia (2008), l'Escola d'Otorinolaringologia (2009) i l'Escola d'Anestesiologia i Reanimació (2010).

Antecedents. La matèria de Medicina Legal es va començar a estudiar en el Reial Col·legi de Cirurgia, ja en el segle XVIII, quan les diverses matèries estaven encara poc diferenciades. El primer professor que n'ha deixat una petjada fou **Domènec Vidal** (n. Vilaller, Pallars, 1741 - m. Càdis, 1800), que era catedràtic del Col·legi. Va fer diversos llibres, entre ells una *“Cirugía Forense, o arte de hacer los informes...”*, tractat breu que va tenir un bon èxit editorial i cinc edicions, alguna fora de Catalunya i després de la mort de l'autor. Entre els professors de l'etapa del final del Col·legi i començament de la facultat, coneixem els noms de **Josep Soler i Còdol** i de **Josep Flotats**. En aquest temps fou catedràtic de l'assignatura a París **Mateu Orfila** (1787-1853), la personalitat més important pel desenvolupament de la toxicologia moderna, com a part de la medicina legal, que havia estat alumne del Col·legi de Barcelona i degà de la facultat de París.

Ramon Ferrer i Garcès. Les càtedres pròpies de *“Medicina Legal”* van ser creades a Espanya en el pla d'estudis de 1843, fet per Pere Mata (1811-1877), que fou catedràtic de Madrid, i havia estat també alumne del Reial Col·legi de Barcelona. El primer catedràtic efectiu fou el doctor **Ramon Ferrer i Garcès** (Aitona, 1803 – B. 1872), que va escriure un *“Tratado de Medicina Legal”*, en dues edicions de 1847 i

Dr. Ramon Ferrer i Garcés

Dr. Ignasi Valentí i Vivó

1867, i un curt **“Fragmento Toxicológico”**, el 1846. Ferrer es dedicà també a la política i fou alcalde de Barcelona en dos períodes curts (1841 i 1845).

Ignasi Valentí i Vivó. Després de Ferrer guanyà la càtedra, l'any 1875, **Ignasi Valentí Vivó** (Vilanova i la Geltrú, 1841 – Barcelona, 1924). Valentí ocupà la càtedra durant més de quaranta anys i fou una de les personalitats rellevants de la facultat. La seva obra escrita va ser molt àmplia. Autor d'un text bàsic de Medicina Legal (1873), i d'un Tractat de Toxicologia (1878), que tenia molt bon nivell pel seu temps. A més publicà una **“Antropología Médica y Jurídica”**, extensa i potser menys clara, i altres llibres amb una visió social de la seva activitat. Políticament es manifestava republicà i socialista. Fou membre de les Acadèmies de Medicina i de Ciències, treballà en l'extensió universitària, portava els coneixements de la càtedra als ateneus obrers i així és autor d'una **“Toxicología popular”**. Cal remarcar que Valentí havia estat deixeble de **Joan Magaz**, catedràtic de Fisiologia (però anteriorment de Medicina Legal de Santiago). Valentí considerava que la Medicina legal i la Toxicologia eren dues matèries diferents que s'ensenyaven dins de la mateixa assignatura.

Manuel Saforcada. El professor següent, des del 1923 a 1949, fou el doctor **Manuel Saforcada i Ademà** (Vielha, Aran, 1878-Barcelona, 1968), antic metge forense de Barcelona, amb una llarga experiència en la pràctica judicial, i auxiliar de Terapèutica i de Medicina Legal. Saforcada fou membre de l'Acadèmia de Medicina i en la seva obra queden relativament definits tres camps: el de l'experiència forense, com es veu en el discurs a l'Acadèmia sobre la mort de repent; l'estudi de la criminologia, i la valoració dels aspectes legals de la malaltia mental. Cal dir que la psiquiatria no estava encara separada com a assignatura diferent, sinó que s'explicava dins de la medicina legal, i Saforcada fou un correcte professor de psiquiatria, i organitzador de la societat de Psiquiatria i Neurologia de Barcelona. El seu adjunt durant molts anys fou Ramon Trinchet i Cortacans.

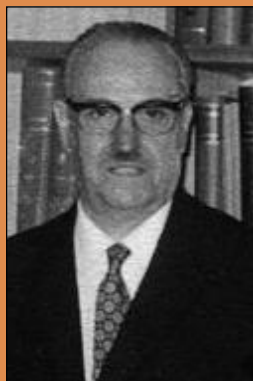
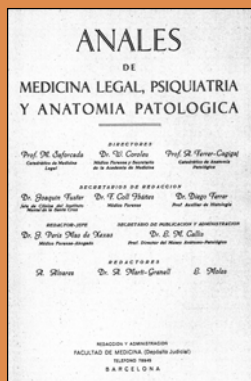
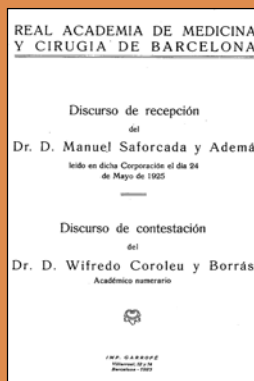
Miquel Sales Vázquez. L'any 1950 va guanyar la càtedra el doctor **Miquel Sales Vázquez** (Barcelona, 1903 – id., 1981), format també en el treball com a metge forense, que potser va donar més prioritat a aquest vessant d'exercici pràctic que als aspectes teòrics de la matèria. Fou la gran autoritat a Catalunya en els peritatges mèdico legals en el seu temps, formant sovint tàndem amb **Cèsar Pérez Vitoria**, catedràtic de Dret Penal i creador d'escola. Sales va ser membre de l'Acadèmia de Medicina, organitzador del Segon Congrés Espanyol de Medicina Legal i creador de l'Escola Professional de Medicina del Treball l'any 1965. Es jubilà el 1973. Tenia com a adjunt més efectiu el doctor **Aleix Bertran i Capella**, que era director de l'Institut Nacional de Toxicologia, en la seva seu de Barcelona, docent dedicat i participant en les reunions europees de l'especialitat.

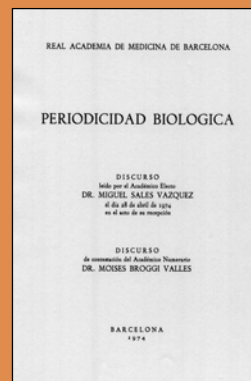
Dr. Manuel Saborcada i Ademà

Dr. Miquel Sales i Vázquez

**Dr. Aleix Bertran i Capella,
professor adjunt**

Jacint Corbella. Sales fou substituït l'any 1976 per **Jacint Corbella** (Manresa, 1937), també metge forense de Barcelona, que aplicà l'antiga idea de Valentí Vivó, desdoblant, quan en va tenir oportunitat, la càtedra en dues, Medicina Legal d'una banda, que va guanyar el doctor **Emili Huguet** el 1988, i Toxicologia de l'altra. Va dirigir el servei de Toxicologia de l'Hospital Clínic, passant-lo de l'àrea clínica a la de laboratoris, i ha potenciat l'ensenyament de la Toxicologia industrial a l'Escola de Medicina del Treball. En el seu primer temps foren professors adjunts, entre altres, **Joan Martí-Lloret**, després catedràtic de la universitat d'Alacant, i **Manuel Rodríguez Pazos**, després catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona. El creixement de les universitats catalanes va fer que per algun temps les facultats de Tarragona i de Lleida, estiguessin adscrites a la universitat de Barcelona. Els primers professors van ser el doctor **Manuel Camps Surroca** a Lleida, i **Josep Lluís Domingo Roig**, a Tarragona (Reus), on aviat va ser catedràtic de Toxicologia.

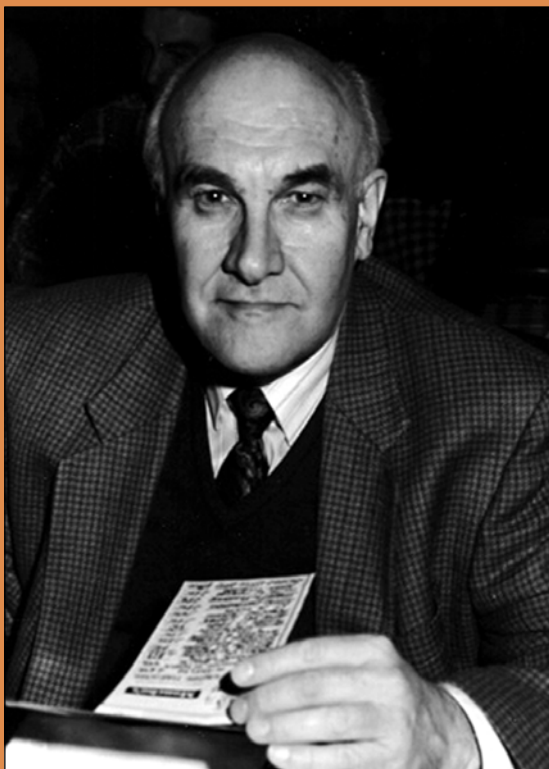
Pels canvis en els plans d'estudis, en un cert moment, Corbella es va haver de fer càrrec de l'ensenyament de la Toxicologia a la Facultat de Farmàcia, on ha estat assignatura troncal. La va portar durant vuit anys, junt amb **Jordi To**, i **Jesús Gómez**, professors titulars, i després es va poder crear una nova càtedra, que va ser guanyada per **Joan M. Llobet**. També han estat professors titulars de la càtedra els doctors **Santiago Nogué** a medicina i **Miquel Rodamilans** a farmàcia. Corbella ha fet a més un treball extens en el camp de la història de la medicina i va crear, l'any 1977, el **Seminari Pere Mata**, per impulsar les publicacions del departament, que actualment passen del centenar de volums, inclosa **"Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència"**.

Emili Huguet. El doctor **Emili Huguet i Ràmia** (L'Hospitalet de Llobregat, 1950), metge forense i tècnic de l'Institut de Toxicologia, va guanyar la càtedra de Medicina Legal el 1988. S'ha dedicat principalment al laboratori de Medicina Legal, potenciant les noves tècniques d'identificació, primer dedicades a la cerca de la paternitat, amb els antígens hemàtics i leucocitaris, i més endavant a estudis genètics i la identificació per ADN.

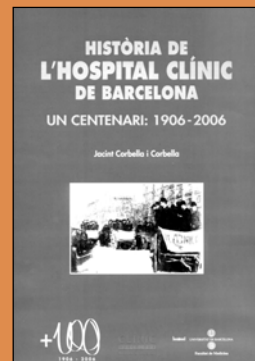
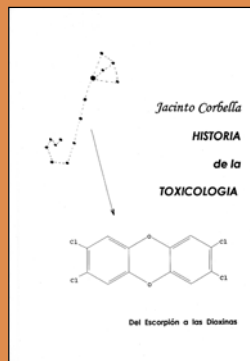
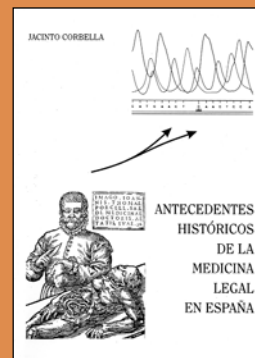
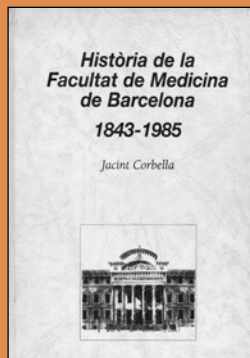
Les modificacions en la docència han dut a la creació de la unitat de l'Hospital de Bellvitge, que està portada pel doctor **Manuel Gené i Badia**. En un camp diferent les noves línies de la facultat de dret i el creixement de la criminologia, han derivat a tenir una càrrega docent important en aquesta facultat, amb diverses assignatures dels ensenyaments de criminologia, que estan coordinades per la doctora **Margarita Luna**, professora titular. De la docència específica de Medicina del Treball, actualment dins del programa MIR, n'és actualment director el doctor **Emili Huguet** i responsable més directe i cap d'estudis el doctor **Gabriel Martí Amengual**, professor titular.

Ferran Sabaté i Casellas

Professor d'Història de la Medicina. Universitat de Barcelona

Dr. Jacint Corbella i Corbella

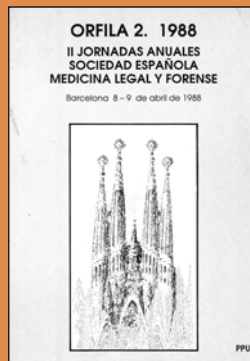
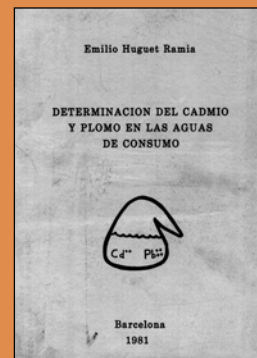
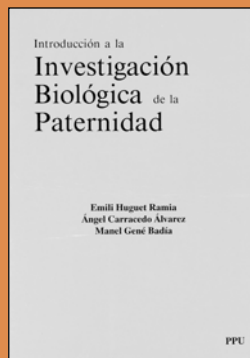
Personal de la càtedra de Medicina Legal i Toxicologia l'any 1980

Grup de Toxicologia de l'Hospital Clínic de Barcelona

Dr. Emili Huguet i Ramia

Dr. Manuel Gené

Temps del desplaçament a Farmàcia. 1985-1996

Dra. Margarita Luna

Dr. Gabriel Martí

L'ESCOLA DE MEDICINA LEGAL I TOXICOLOGIA

de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona (1843-2011)

Coordinació

Coral Bacchetta
Jacint Corbella
Emili Huguet
Joan Pujol
Ferran Sabaté

Documentació històrica

Càtedra de Medicina Legal i Toxicologia. Universitat de Barcelona
CRAI. Biblioteca de Medicina. Universitat de Barcelona
Societat Catalana d'Història de la Medicina de l'ACMSCB
Unitat d'Història de la Medicina. Universitat de Barcelona
Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya
Arxiu Històric de les Ciències de la Salut '*Simeó Selga i Ubach*'

Material gràfic procedent de

Arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya • Arxiu Històric de les Ciències de la Salut '*Simeó Selga i Ubach*' • Arxiu Iconogràfic Històric de la Sanitat Catalana '*Gaspar Sentiñon*' • Biblioteca de la Facultat de Medicina (CRAI. UB) • Càtedra de Medicina Legal i Toxicologia. Universitat de Barcelona • Josep Ramon Alonso i Carnero • Josep M. Calbet i Camarasa • Jacint Corbella i Corbella • Emili Huguet i Ramia • Joan Pujol i Ros • Ferran Sabaté i Casellas • Magí Turmo i Codina

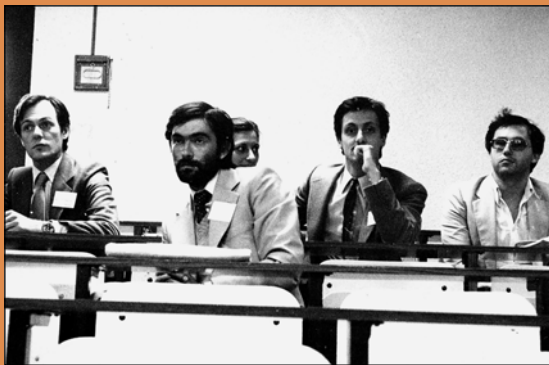
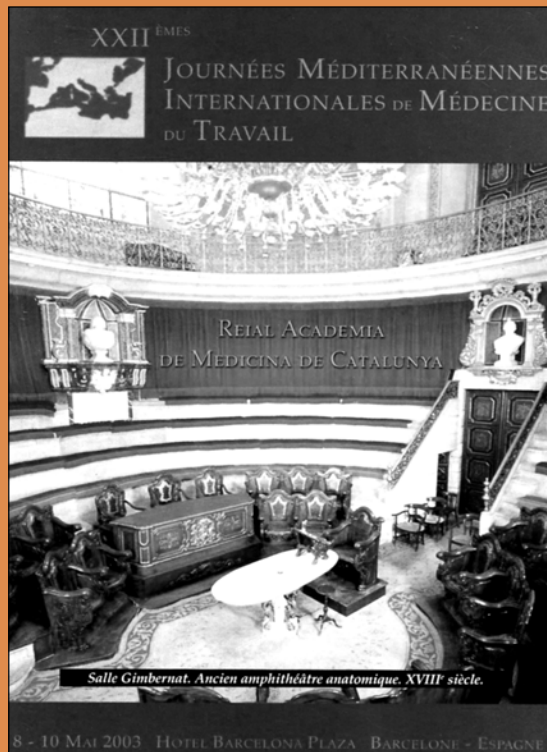
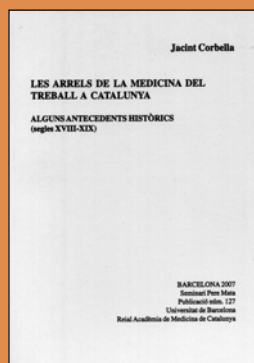
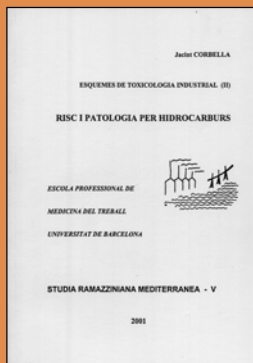
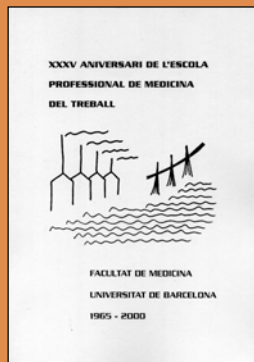
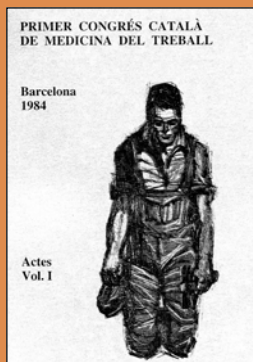
Publicacions del Seminari Pere Mata, de la Universitat de Barcelona. Número 143

Disseny gràfic: Iohannis ✱ estudi gràfic

Impressió: PPU. S.A. Barcelona

Dipòsit legal: B-12.472-2011

L'ESCOLA PROFESSIONAL DE MEDICINA DEL TREBALL

ALGUNES REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

CORBELLA, JACINT. *Historia de la Toxicologia. Del escorpión a las dioxinas.* Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona. Barcelona, 1998.

LAFUENTE FERNÁNDEZ, EUSEBIO. *El doctor Orfila y su época (1787-1853).* Madrid (Ministerio Sanidad y Consumo), 1987.

CORBELLA, JACINT. *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona, 1843-1985.* Fundació Uriach 1838. Barcelona, 1996.

L'ESCOLA DE MEDICINA LEGAL I TOXICOLOGIA

DE LA FACULTAT DE MEDICINA

DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

(1843-2011)

Exposició

Del 14 d'abril al 30 de juny de 2011
VESTÍBUL DE LA FACULTAT DE MEDICINA
Carrer de Casanova, 143. Barcelona

Organitza

Amb el suport de:

